

Віталій МУХИН

**ВИДАННЯ, ЯКЕ ЗБАГАЧУЄ УКРАЇНСЬКУ ІСТОРІЮ
НАУКИ ПРО ЛЮДИНУ**

Служинська З., Служинська О. Зародження медичної генетики в Україні. — Львів: НТШ, 2007. — 64 с.

Поява книжки „Зародження медичної генетики в Україні“ Зиновії Служинської та Олександри Служинської — помітна подія, бо вона поповнила дефіцит знань у сфері медичної генетики. Залишається дивуватися, що вона появилася так пізно, на 16-му році Незалежності України.

Добре, що автори книжки приділили увагу історії вітчизняної медицини, бо якраз вона дуже скупо висвітлена, а на її базі в міру накопичення знань про успадкування ознак у нормі й патології людини ставало дедалі необхідним виділення медичної, а згодом клінічної генетики. Це ще почалося з діяльності С. Давиденкова (1932), який в 1912—1920 роках був професором Харківського жіночого медичного інституту. Виникненню генетики людини передували праці з антропології та євгеніки. Зокрема, широке вивчення груп крові в 1930-ті роки, що друкувалося у „Бюлетені постійної комісії вивчення кров'яних угруповань при медичній секції Харківського наукового товариства“, який виходив друком в Україні ще в довоєнні роки. Створювалися євгенічні поради, котрі фактично були попередниками сучасних медико-генетичних консультацій.

У книжці Зиновії Служинської та Олександри Служинської висвітлені маловідомі імена першопрохідців — Бориса Матюшенка, Романа Осінчука. Адже основні завдання євгенічної поради, заснованої Р. Осінчуком ще в довоєнний час, мали далекосяжну програму, актуальність якої збереглася до нашого часу. Особливе значення має генетичне обстеження родин, обмеження шлюбів між психічно хворими.

Проблема контрелекційного ефекту, яку вперше висунув Б. Матюшенко, **торкнулася популяційної генетики**. До нього ніхто не висловлював думки, що війни забирають найцінніших представників популяції. Не виключено, що Б. Матюшенко є першовідкривачем.

На жаль, у книжці поверхово відображена шкода від рішення серпневої сесії Всесоюзної академії сільськогосподарських наук

(ВАСГНІЛ) 1948 р., котра загальмувала щонайменше на 15 років розвиток загальної і медичної генетики в Україні, що згодом відбилося на якості підготовки нових поколінь.

Можна твердити, що на порозі відродження вітчизняної медичної генетики стояли видатні вчені О. Гречаніна, І. Бариляк, Н. Горовенко.

Неточним є твердження, що в навчальну програму з біології вищих медичних закладів України класична генетика увійшла з 1966 року (с. 42), бо таку програму впровадили ще в 1963—1964 навчальному році, поряд із питаннями мічуринського перетворення природи і лисенківськими теоріями видоутворення.

Додамо, що в книзі недостатньо висвітлена сучасна історія, хоча це не відповідало б назві книжки. Не знайшлося місця для описання молекулярно-генетичних досліджень, фундаментальних праць з мутагенезу та антимутагенезу Бариляка для популяційної генетики людини. Не представлена також онкогенетика, засновниками якої були Калерія Ганіна (Київ) і Анатоль Гнатишак (Львів).

Приємно, що в книзі вміщено портрети вчених, копії обкладинок видань про генетику різних часів.

Отже, авторів „Зародження медичної генетики в Україні“ слід привітати, бо їхня праця збагачує вітчизняну історію розвитку науки про людину. Певна річ, що книжка корисна і для науковців, і для викладачів, і для студентів.